

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Kitap İncelemesi
Kabul Tarihi: 27 Nisan 2021

Gönderim Tarihi: 21 Mart 2021
Yayımlanma Tarihi: 15 Haziran 2021

Atf Künyesi: Eraslan, M. (2021). “Ahmet Murat Kadıoğlu (2020), Meiji Dönemi Japon ve Osmanlı Askeri Modernleşmesi”. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 215-217.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.900648>

Ahmet Murat KADIOĞLU (2020), MEJİ DÖNEMİ JAPON VE OSMANLI ASKERİ MODERNLEŞMESİ

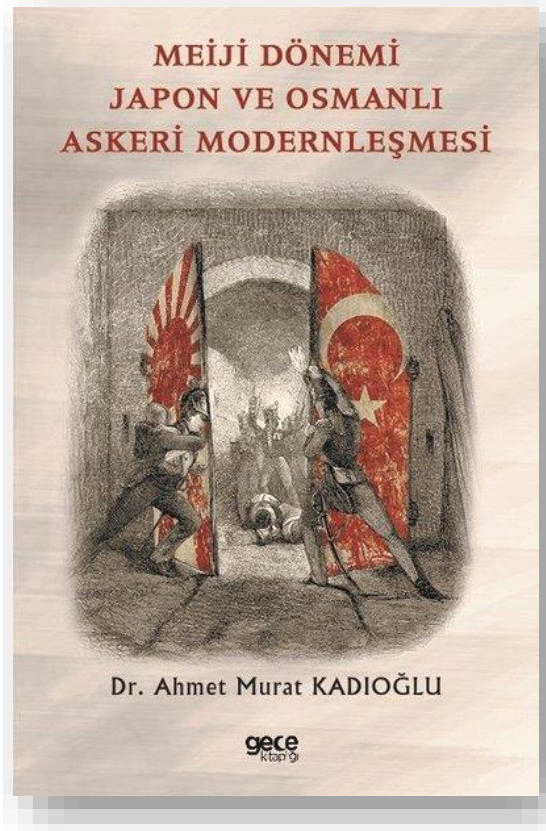
(Ankara: Gece Kitaplığı, 125 s., ISBN:9978-625-7716-03-1)

Metehan ERASLAN*

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında 2018 yılında doktorasını tamamlayan Dr. Ahmet Murat Kadıoğlu, 2020 yılında yazmış olduğu tezi kitap haline getirerek “Meiji Dönemi Japon ve Osmanlı Askeri Modernleşmesi” adıyla okurlara sunmuştur.

Çalışmasında, Osmanlı Devleti ve Japonya’da aynı dönemde yaşanan askeri gelişmeleri karşılaştıran Ahmet Murat Kadıoğlu’nun eseri, özet, önsöz, teşekkür ve giriş bölümlerini takip eden toplam 3 ana bölümden oluşmaktadır. Söz konusu bölümlerin başlıkları; “Osmanlı Devleti’nin Askeri Modernleşme Süreci”, “Japonya Askeri Modernleşmesi”, “Osmanlı Devleti ve Japonya’nın 19. Yüzyıl Askeri Modernleşme Süreçlerinin Karşılaştırması” şeklinde sıralanmaktadır. Her başlık kendi içerisinde alt başlıklara ayrılarak ele alınan konular daha ayrıntılı ve kronolojik olarak incelenmiştir. Yazarımız son olarak, okuyuculara geniş bir kaynakça ve metin içinde yer alan konularla ilgili resim, fotoğraf ve haritalar sunmaktadır.

Kitabın özetinde (s.VII) çalışmayı literatürdeki diğer çalışmalardan ayıran noktalar ve konunun sınırları verilmektedir. Önsöz kısmında (s.IX) ise, çalışmanın amacı detaylı bir şekilde anlatılmakta ve aynı zamanda bölümlerle ilgili kısa bilgiler verilerek iki ülke arasında yapılacak askeri

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Konya/Türkiye. E-posta: eraslanmetehan@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8233-1086>.

modernleşme karşılaştırması sırasında hangi konulara dikkat edildiği açıklanmaktadır. Ardından giriş bölümünde (s.1-6), iki ülkedeki modernleşme hareketlerinin temelleri ve söz konusu ülkelerin orduları arasındaki farklılıkların en belirgin sebebi olarak görülen coğrafi konumları anlatılmaktadır.

I. Bölüm (s.7-50) 3 alt başlık altında incelenmektedir. Bu alt başlıklardan ilki “Osmanlı Devleti’ni Askeri Reformlara Yönelten Siyasi Olaylar” adını taşımaktadır. Bu bölümde Osmanlı Devleti’nin de örnek aldığı Prusya ordusunun gelişim süreci ve iç dinamikleri ile beraber, Osmanlı’nın aynı dönemde ülke içinde ve dışında yaşadığı siyasi gelişmeler anlatılmaktadır. İkinci alt başlık olarak “Osmanlı Devleti’nin Modernleşme Sürecinde 19. Yüzyıla Kadar Yaptığı Askeri Reformlar” karşımıza çıkmaktadır. İlk alt başlıkta Osmanlı’nın neden bir askeri reforma ihtiyaç duyduğu konusu anlatıldıktan sonra, ikinci alt başlıkta bu yönde yapılan reformlardan bahsedilmektedir. Öncelikle Osmanlı Devleti’nde gerçekleşen birçok isyanda rol alan ve oldukça sancılı bir lağvedilme süreci yaşayan Yeniçeri Ocağı hakkında bilgiler verilmekte, daha sonra sırasıyla Osmanlı padişahlarının 19. Yüzyıla kadar gerçekleştirmeye çalıştıkları askeri reform çalışmaları aktarılmaktadır.

Giderek disiplinden uzaklaşan ve saray içindeki siyasi mücadelelere alet olmaya başlayan Yeniçeri Ocağı, Osmanlı’da kurulacak modern ordunun önündeki en büyük engel olarak görülmektedir. İlk olarak, II. Osman’ın dile getirdiği Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılması fikri amacına ulaşamamış ve II. Osman’ın katli ile sonuçlanmıştır. Yeniçeri Ocağı’na verilen tavizlerin doğurduğu bu acı sonuç, 1826’da Vaka-i Hayriye olarak adlandırılan Yeniçeri Ocağı’nın kapanmasına giden sürece öncülük etmiştir. Bu süre zarfında Osmanlı sultanlarının Batı tarzı bir ordu sistemi kurabilme adına Avrupa’dan uzmanlar getirtilerek öğrencilere eğitimlerin verildiği bu bölümde anlatılmaktadır. Bu dönemde, en önemli yeniliklerin III. Selim zamanında yapıldığını belirten Kadioğlu, gerçekleşen Nizam-ı Cedit reformu ile ilgili değerlendirmelerini yine bu kısımda sunmaktadır.

I. Bölümde yer alan son alt başlık ise, “Osmanlı Ordusunda 19. Yüzyıl Askeri Reformları”dır. Bu bölümde de önceki bölümün devamı niteliğinde gerçekleşen askeri reform hareketleri kronolojik bir şekilde anlatılmaktadır. Konu sınırlarını dikkate aldığımızda, Japonya ile esas karşılaştırmanın yapılacağı tarih aralığını içeren son bölümde Osmanlı Devleti’nin son dönemlerini şekillendirecek ve hatta cumhuriyete miras kalacak birçok reform hareketinin gerçekleştiği okuyuculara aktarılmaktadır.

II. Bölüm (s.51-81) Japon Askeri Modernleşmesi başlığını taşımaktadır. Bu bölümde de Kadioğlu 3 alt başlık altında konuyu incelemektedir. Bunlar sırasıyla, “Askeri Reformlar Bağlamında Japonya Tarihi”, “Japonya Askeri Modernleşme Sürecinin Başlaması ve Gelişimi”, “Modern Japonya Ordusunun Kurulması” şeklinde yer almaktadır. Japonya’nın tarihteki yerini tespitle başlayan bölümde, Japon Ordusu’nun oluşum sürecine değinilmekte ve Japon tarihi hakkında bilgiler verilmektedir. Birinci bölümde olduğu gibi çalışmanın asıl konusu için bir hazırlık niteliği taşıyan bölüm, Japonya’nın içinden geçtiği iç ve dış siyasi olaylarla birlikte bunun askeri reformlara yansımalarını tartışmaktadır. Japonya tarihinin kırılma noktalarından biri olan Meiji restorasyonu ile başlayan Batılılaşma ve aynı dönemde Osmanlıda gerçekleşen reformlarla olan karşılaştırmalar bu bölümde dikkat çekmektedir. Farklı coğrafyalarda gerçekleşen eş zamanlı bu askeri reform hareketleri, zaman zaman kıyasa tabi tutularak iki ülke arasındaki toplumsal farklılıklar da ortaya konmaktadır.

Önceki bölümlerde iki ülkede gerçekleşen askeri reformlarla birlikte, yaşanan siyasi ve sosyal olaylar temellendirilmişti. III. Bölümde (s.82-91) ise “Osmanlı Devleti ve Japonya’nın 19. Yüzyıl Askeri Modernleşmesi Süreçlerinin Karşılaştırılması” başlığı altında bu iki devletin yaşamış olduğu askeri reformlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ele alınmaktadır. Bu bölümde sırasıyla “Tarihsel süreçteki benzerliklerin karşılaştırılması” ve “Tarihsel süreçteki farklılıkların karşılaştırılması” adında iki alt başlık altında incelenmiştir.

İki ülkede gerçekleşen askeri reformlarla ulaşılan sonucun toplumsal farklılıklardan veya benzerliklerden kaynaklandığını savunan Kadioğlu, aynı zamanda orduya mensup kişilerin de yapılan reformlar konusunda oldukça etkili olduğunu aktarmıştır. Yeniçeriler Osmanlı’nın son döneminde daha önce aktarıldığı gibi, reformların önünde bir engel teşkil ederken Japonya’daki Samuraylar tam aksine reform yanlısı bir tavır takınmaktadırlar. Bu duruma gerekçe olarak da Osmanlı Devleti’nin daha merkezi bir yapıya sahip olması ve Japonya’nın daha dağınık bir durumda olan derebeylikler tarafından idare

ediliyor olması gösterilmektedir. Bunların yanı sıra, iki ordu arasındaki en büyük benzerlik ise küçük yaşlardaki çocukların orduya alınıp asker olarak yetiştirilmesi ve ömürlerinin sonlarına kadar askerlik dışında bir meslek yapamamalarıdır. Ancak Osmanlı Devleti'nin çok uluslu ve çok dinli bir yapıya sahip olması yapılacak reformlarda birçok itirazın gelmesine neden olurken, Japonya'da daha homojen yapının olması toplumsal mutabakatın sağlanmasını daha kolay bir hale getirmektedir.

Sonuç bölümünde (s.112-121) yazarımız, Osmanlı Devleti ve Japonya'nın ortak düşmanları olarak nitelendirdiği Rusya, İngiltere ve Fransa gibi büyük Avrupa ülkelerinin güçlü askeri niteliklerle kurdukları geniş egemenlik alanları sayesinde, Japonya ve Osmanlı gibi ülkeleri çeşitli kapitülasyonlara zorladıklarını aktarmaktadır. Bu kapitülasyonlardan sıyrılmanın tek yolu onlarla denk bir ordu kurabilmekten geçmektedir. Kadioğlu, bunu başarabilmek için gereken reform hareketlerinin ise iki ülkenin uluslararası ilişkilerdeki tutumlarından kaynaklı olarak farklılık göstermekte olduğu tespitinde bulunmaktadır. Osmanlı açısından bakıldığında 19. Yüzyılda Osmanlı'yı Avrupalı devletlerden ayıran noktanın sanayileşme olduğunu söyleyen yazarımız aynı zamanda Batı'dan gelen yeniliklerin Osmanlı'da daha uzun bir sürece yayılarak gerçekleştiğini veya Osmanlı modeliyle devreye sokulduğunu dile getirirken, Japonya'da daha kısa bir sürede sorgulanmadan benimsendiği bilgisini vermektedir.

Sonuç bölümünün ardından kaynakça (s.100-115) bölümü yer almaktadır. Çalışmada Japon Arşivleri ve Türk Arşivleri ile beraber oldukça geniş bir kaynak kullanımı göze çarpmaktadır. Kaynakçadan hemen sonra Ekler (s.116-125) bölümünde konuyla ilgili resimler, fotoğraflar ve haritalar okurlara sunulmaktadır.

Genel bir değerlendirme yapacak olursak iki ülkede gerçekleşen askeri modernleşme süreçleri farklı açılardan incelenerek ortaya konmuştur. Birbirinden coğrafi olarak çok farklı yerlerde konumlanan Osmanlı ve Japonya arasındaki toplumsal değerlendirmeler ve temellendirmeler askeri modernleşme sürecine giren bu iki ülke arasında ne gibi farklılıkların ve benzerliklerin ortaya çıktığını daha anlaşılır kılmıştır. Oldukça fazla kaynaktan yararlanarak ve aynı zamanda iki ülke arşivlerinin taranarak çalışmada bunlara yer verilmesi alanda çalışacak veya okuma yapmak isteyenlere katkı sağlayacaktır.